

1. Demografický vývoj

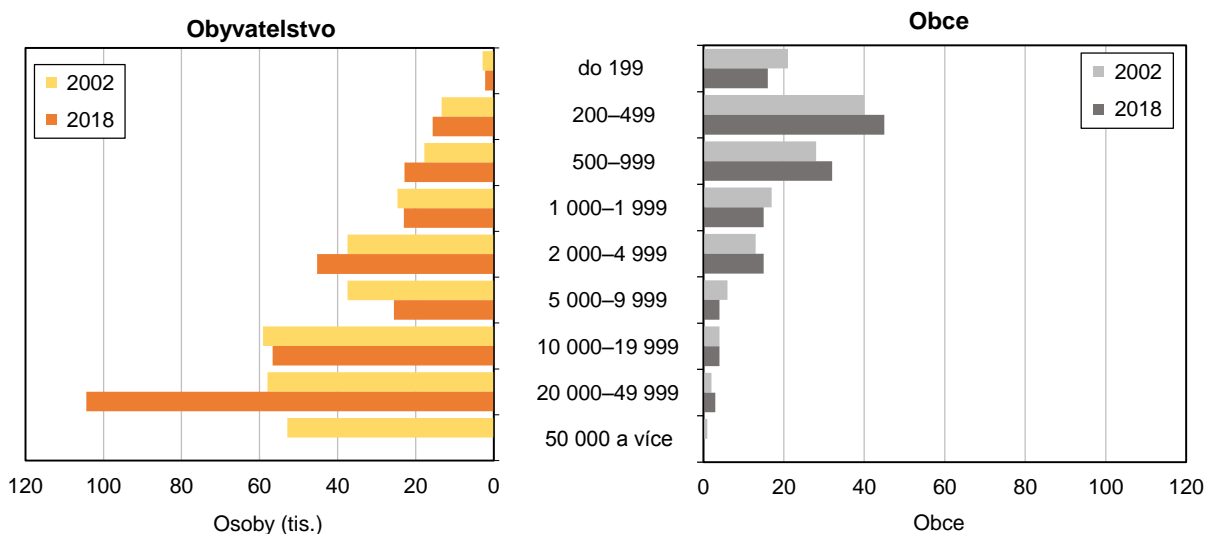
Územní změny, sídelní struktura

Karlovarský kraj je druhý nejmenší z regionů ČR a žije v něm nejméně obyvatel.

Karlovarský kraj se rozkládá na 3,3 tis. km², což představuje 4,2 % území České republiky a je tak druhým nejmenším krajem po Libereckém kraji. Podíl obyvatelstva kraje na ČR je nejnižší ze všech regionů a jeho hodnota činí 2,8 %. Hustotou zalidnění 89,1 obyvatel na km² se Karlovarský kraj řadí k regionům s nejnižší hustotou zalidnění, nižší hustota zalidnění je pouze v Jihočeském kraji, v Kraji Vysočina a v Plzeňském kraji. V našem kraji je od roku 2016 celkem 134 obcí, včetně dvou nově vzniklých obcí na území vojenského újezdu Hradiště (Bražec a Doupovské Hradiště).

Graf 1.1. Sídelní struktura Karlovarského kraje v letech 2002 a 2018 (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

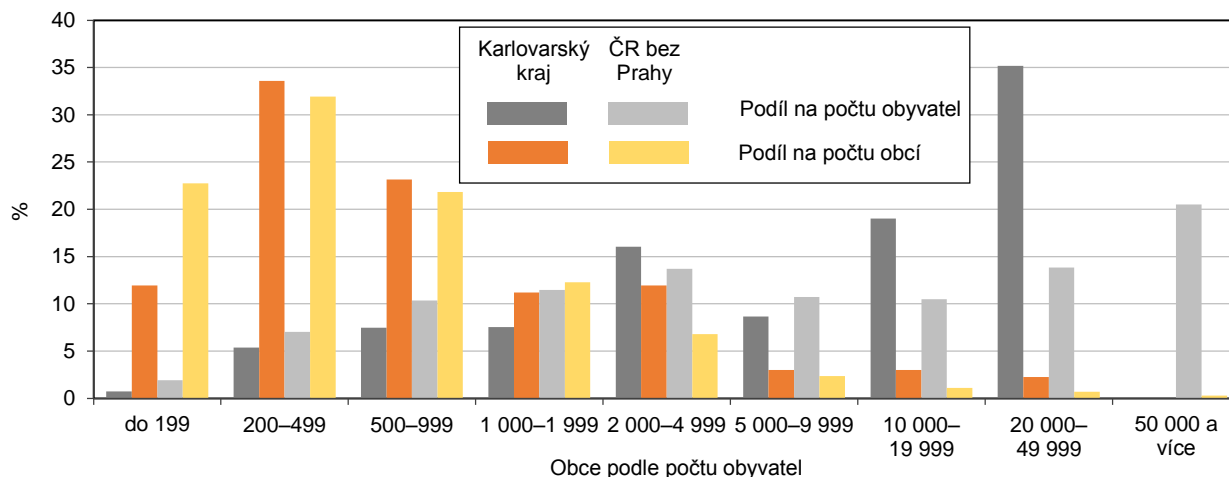


Podíl městského obyvatelstva je nejvyšší z krajů ČR.

V kraji platí, že se zvětšující se velikostí obce se zvyšuje i podíl zde žijících obyvatel. Obcí do 199 obyvatel je v kraji 11,9 % a žije zde pouhých 0,7 % obyvatel. Naopak nejvyšší podíl (35,2 %) osob žije ve třech městech Karlovarského kraje s více než 20 tis. obyvatel.

Graf 1.2. Sídelní struktura obcí Karlovarského kraje a České republiky (bez Prahy) k 31. 12. 2018

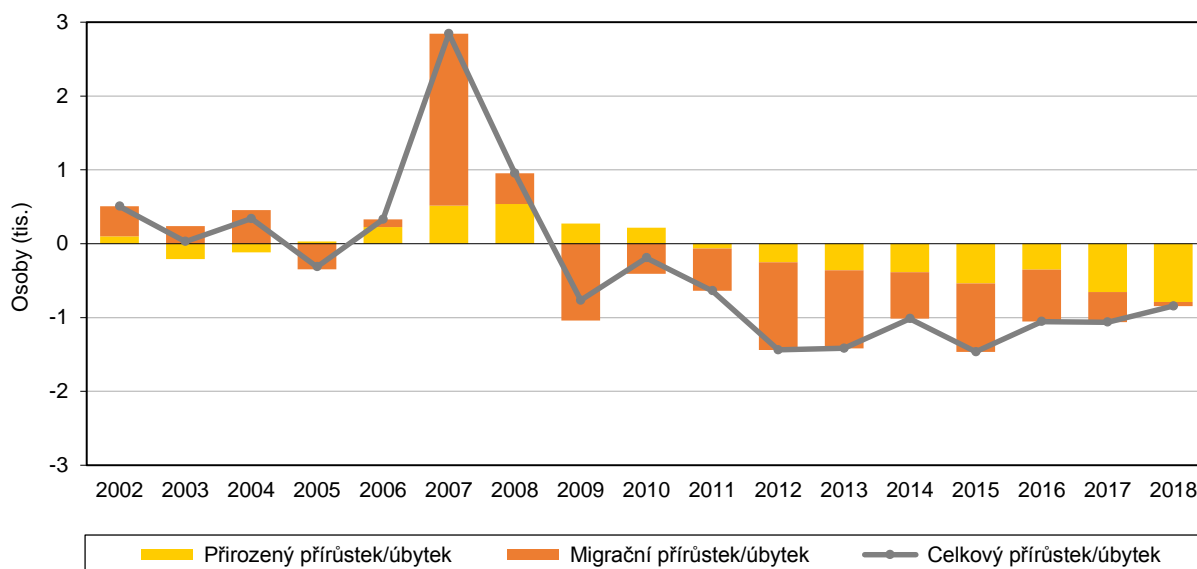
Zdroj: ČSÚ



Od roku 2012 je na území kraje 38 měst, ve kterých v roce 2018 žilo 82,0 % všech obyvatel kraje. Tento podíl je v mezikrajském srovnání nejvyšší ze všech regionů ČR (s výjimkou Hl. města Prahy). V počtu obyvatel je mezi městy velké rozpětí. Např. v obci Přebuz žilo k 31. 12. 2018 pouze 73 obyvatel, naopak v Karlových Varech jich žilo ke stejnému datu 48 501. Za posledních deset došlo ke snížení podílu městského obyvatelstva o 1,2 procentního bodu. Toto mírné snižování má celorepublikový charakter a odráží skutečnost, že se lidé stěhují z měst do blízkých malých obcí.

Graf 1.3. Pohyb obyvatel v Karlovarském kraji

Zdroj: ČSÚ



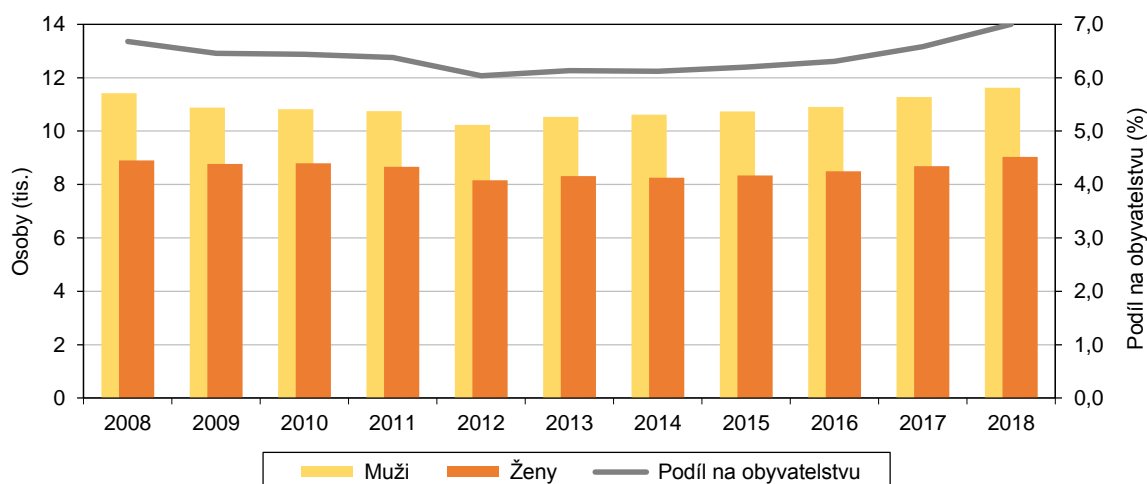
Vývoj počtu obyvatel

Pokračuje klesající trend vývoje počtu obyvatel kraje...

Na konci roku 2018 žilo v kraji celkem 294 896 obyvatel, což je o 0,3 % obyvatel méně než v předcházejícím roce. Trend odlivu obyvatel z kraje takto téměř rovnoměrně pokračuje již od roku 2008. Důvodů, proč tomu tak je, může být hned několik.

Graf 1.4. Cizinci (bez osob s platným azylem) v Karlovarském kraji (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ



...díky migračnímu úbytku...

Již od roku 2009 vykazuje každoročně migrační přírůstek záporné hodnoty. V roce 2018 se do kraje přistěhovalo celkem 3 553 obyvatel, z nichž 46,2 % bylo ze zahraničí. V témže roce se vystěhovalo 3 607 obyvatel, z nich se 23,2 % odstěhovalo do zahraničí. To představuje migrační úbytek 54 osob. K tomuto migračnímu úbytku došlo i přesto, že se ve srovnání s minulým rokem zvýšil počet přistěhovalých do kraje (o 15,3 %). Oproti předchozímu roku došlo současně v roce 2018 i k mírnému navýšení počtu vystěhovalých z kraje (o 3,3 %, tj. o 116 osob).

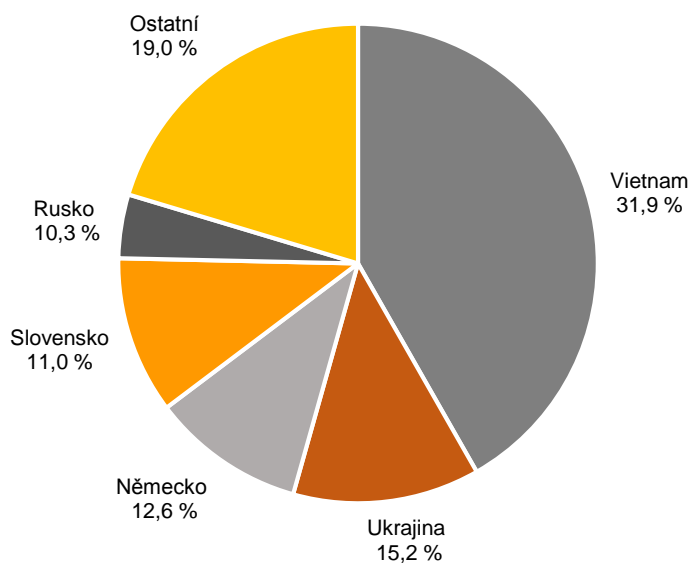
Podíl cizinců je druhý nejvyšší mezi kraji ČR.

Počet cizinců (bez azylantů) v kraji v roce 2018 zaznamenal meziroční nárůst. Ke dni 31. 12. zde žilo 20 663 cizinců (z nich 43,7 % byly ženy), což představuje meziroční nárůst o 3,5 %. Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel vykazuje v kraji dlouhodobě rostoucí trend, od roku 1996 se tento podíl zvýšil o 4,5 procentního bodu na 7,0 %. V mezikrajském srovnání je hodnota podílu cizinců v Karlovarském kraji druhá nejvyšší po Hl. městě Praze a republikový průměr převyšuje o 1,7 procentního bodu.

Z následujícího grafu 1.5. je zřejmé, že nejpočetnější skupinou cizinců jsou Vietnamci, kteří tvoří více než třetinu všech cizinců žijících na území našeho kraje. Dalšími významně zastoupenými cizinci jsou Ukrajinci, Němci, Slováci a Rusové.

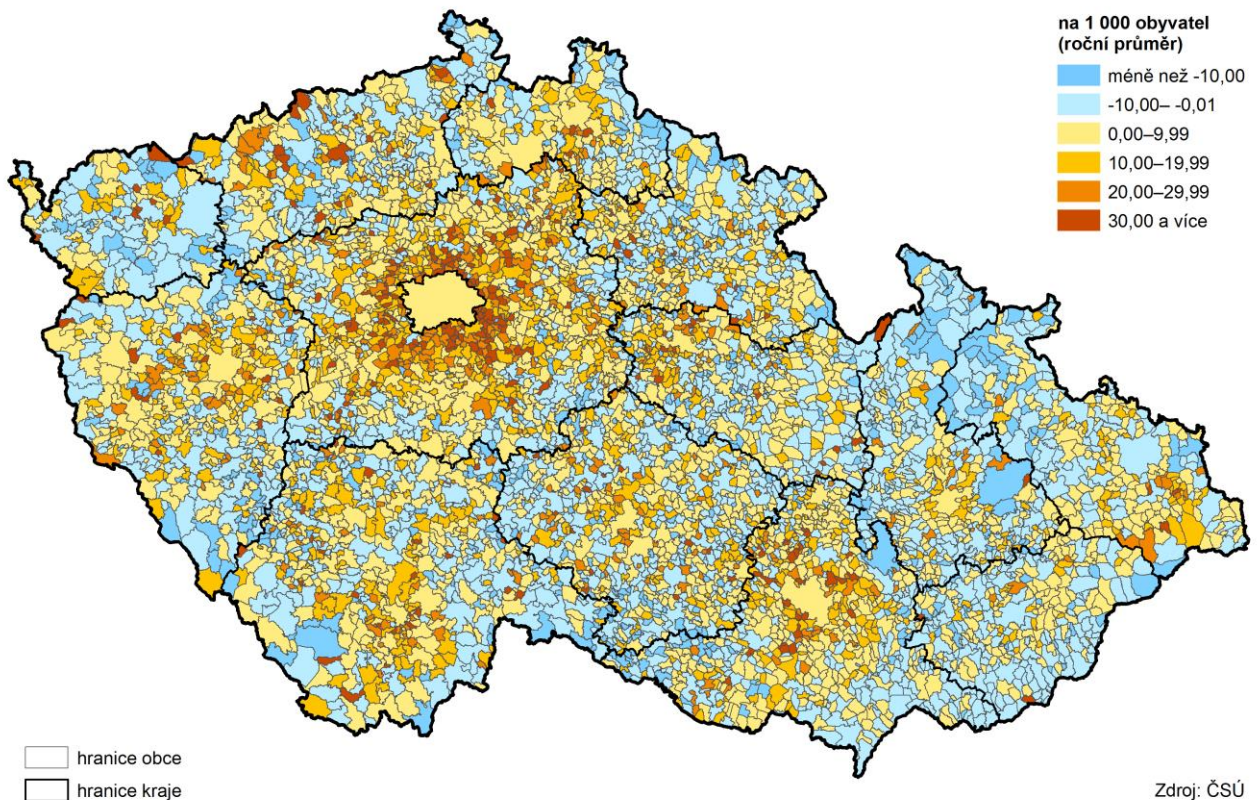
Graf 1.5. Cizinci (bez osob s platným azylem) v Karlovarském kraji k 31. 12. 2018

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

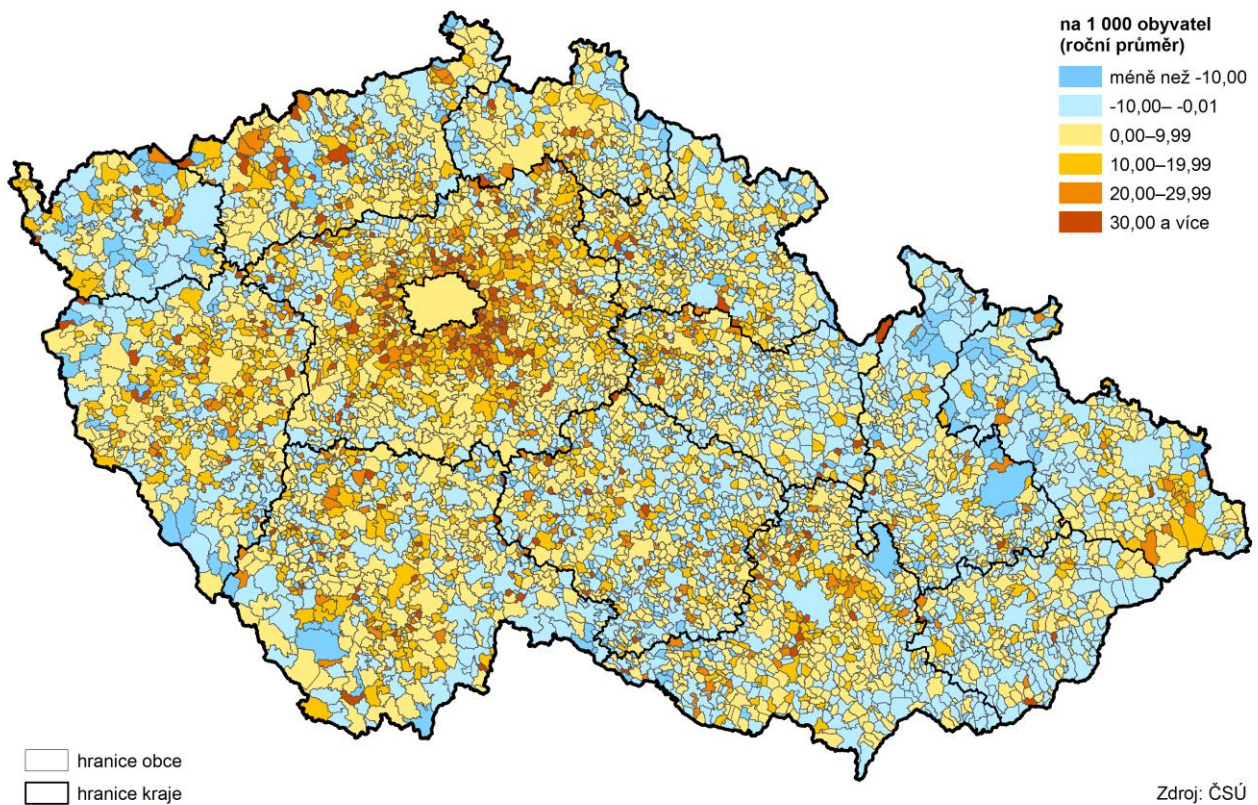


V rámci meziokresního srovnání lze vysledovat, že vysoký podíl cizinců žije v okresech Cheb (8,9 %) a Karlovy Vary (8,3 %), v okrese Sokolov je jejich zastoupení naopak mnohem nižší (3,4 % všech obyvatel okresu). V okrese Cheb je velmi vysoké zastoupení Vietnamců, a to dokonce 41,8 % všech cizinců. Podobná situace je i v karlovarském okrese, kde žije opět nejvíce Vietnamců (25,7 %), Ukrajinců (18,7 %) a Rusů (17,3 % všech cizinců žijících v daném okrese).

Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel v obcích v letech 2013 až 2018



Přírůstek (úbytek) počtu obyvatel stěhováním v obcích v letech 2013 až 2018



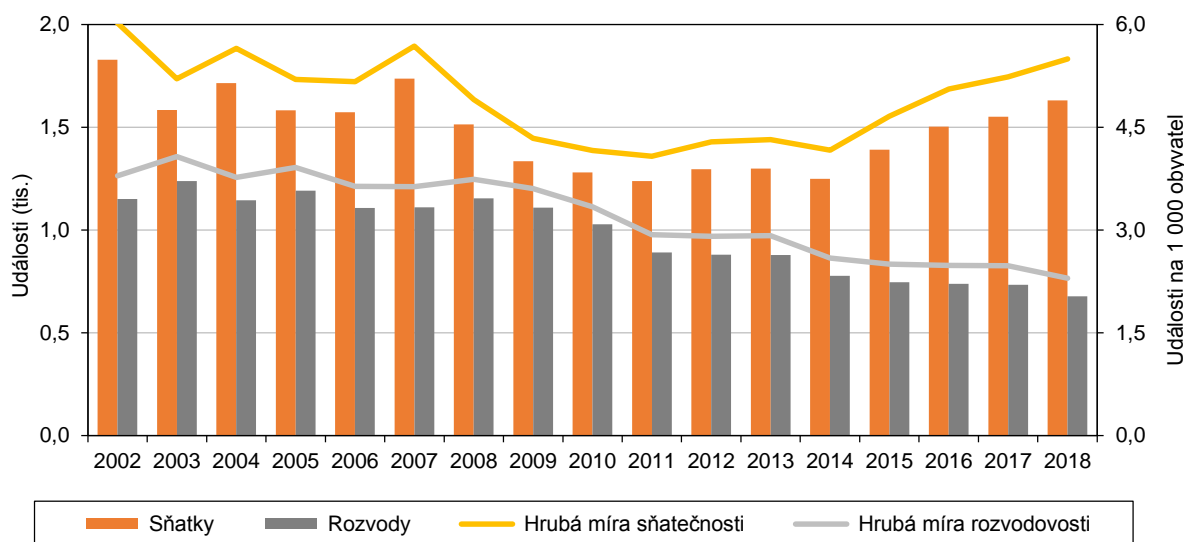
Demografické události

Sňatečnost se meziročně zvýšila.

V roce 2018 bylo v kraji uzavřeno celkem 1 631 sňatků, což představuje meziroční nárůst o 5,2 % oproti minulému roku. Již čtvrtý rok za sebou tak došlo k meziročnímu nárůstu počtu sňatků. Z dlouhodobého pohledu ale vývoj počtu sňatků v kraji vykazuje klesající trend, ve srovnání s počtem sňatků v roce 2000 došlo ke snížení jejich počtu o 11,7 %.

Graf 1.6. Sňatky a rozvody v Karlovarském kraji

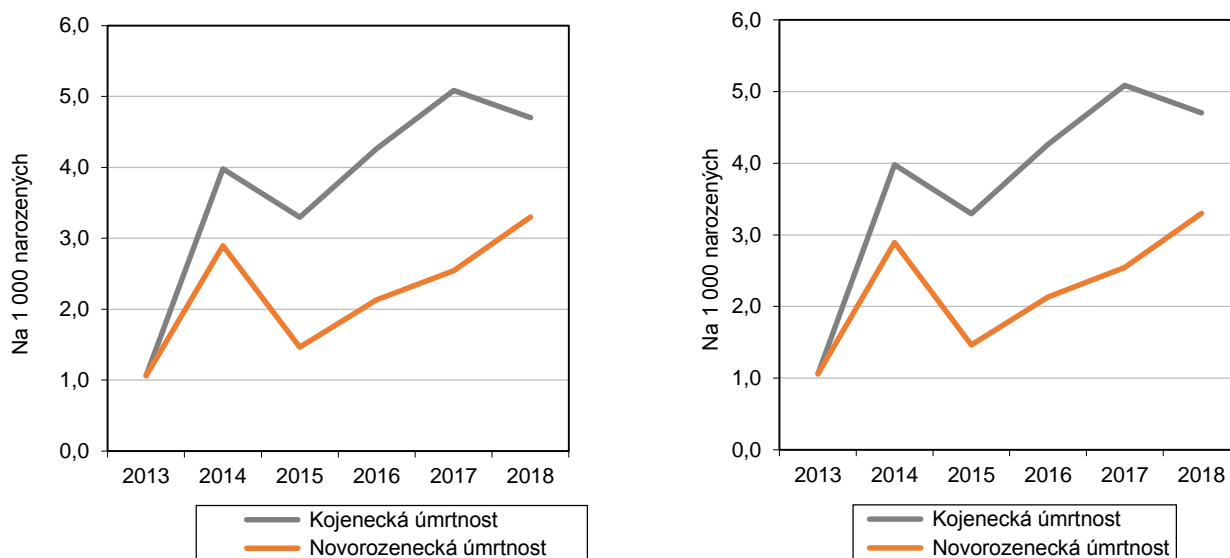
Zdroj: ČSÚ



Míra sňatečnosti v Karlovarském kraji činila 5,5 ‰ a pohybovala se nad úroveň celorepublikového průměru (5,1 ‰). Jde o nejvyšší míru sňatečnosti mezi všemi kraji ČR. V rámci Karlovarského kraje nejvíce vstupovali do manželství lidé v okrese Sokolov, kde míra sňatečnosti dosáhla 6,2 ‰.

Graf 1.7. Porodnost a úmrtnost, novorozenecká a kojenecká úmrtnost v Karlovarském kraji

Zdroj: ČSÚ



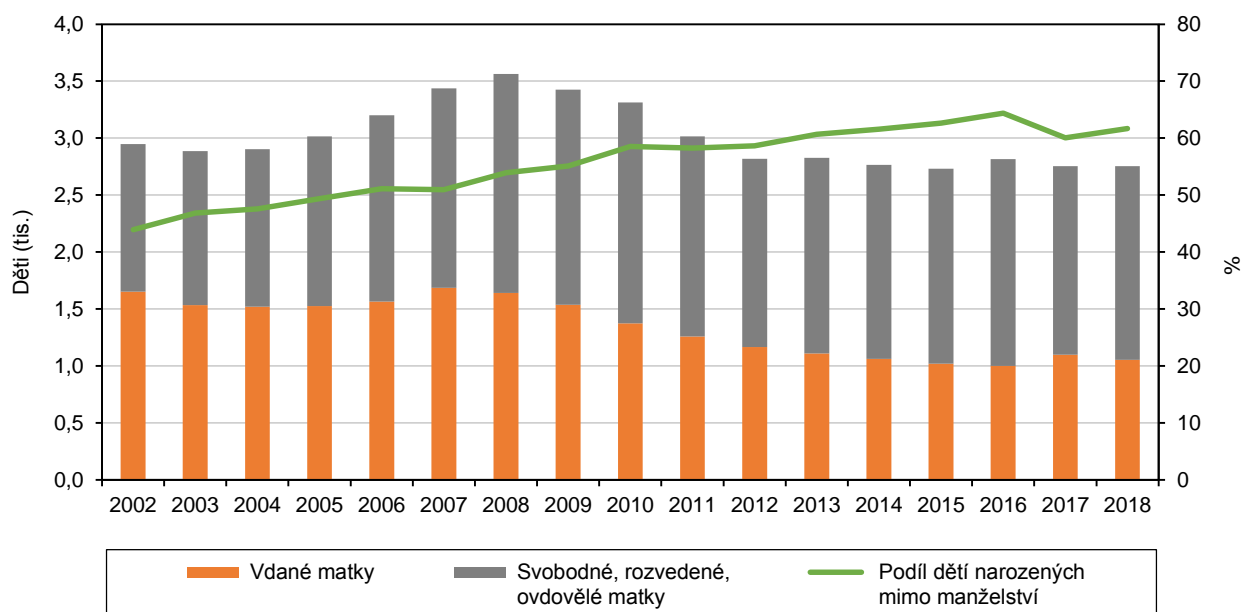
Průměrný věk nevěst i ženichů se meziročně prakticky nezměnil.

Průměrný věk ženichů a nevěst se postupně zvyšuje, v roce 2018 se meziročně opět zvýšil, ale pouze minimálně. Průměrný věk nevěst v tomto roce činil 34,8 roku, ženichů 38 let. Poprvé se vdávaly ženy v průměrném věku 30,3 roku a muži se poprvé ženili v průměru ve věku 33,1 roku. Věk nevěst i ženichů se tak od roku 2009 zvýšil, u nevěst o 2 roky a u ženichů o 1,8 roku. Do manželství vstupovaly nejčastěji ženy ve věkové kategorii 25–29 let (27,5 %), nejvíce mužů se ženilo také ve věku 25–29 let (21,8 %). První manželství uzavíralo 1 155 nevěst (tj. 70,8 %) a 1 142 ženichů (tj. 70,0 %).

Průměrný věk manželů při rozvodu se dlouhodobě zvyšuje, výjimkou byl rok 2018, ve kterém došlo k mírnému poklesu (o 0,3 roku). Od roku 2009 se věk mužů při rozvodu zvýšil o 2,9 roku a u žen o 3 roky. Průměrný věk při rozvodu tak činil v roce 2018 u mužů 45 let, u žen 42,1 roku. Nejčastěji se rozváděli manželé ve věkovém rozmezí 40–49 let (u mužů 37,8 % všech rozvodů, u žen 40,7 % všech rozvodů). Jako důvod rozvodu byl nejčastěji uváděn rozdíl povah, názorů a zájmů (na straně mužů u 52,5 % rozvodů, na straně žen u 53,5 % rozvodů). Téměř 40,0 % rozváděných manželství trvalo 15 a více let, více než polovina rozvedených manželů vychovává nezletilé děti.

Graf 1.8. Živě narozené děti podle rodinného stavu matky a podíl dětí narozených mimo manželství v Karlovarském kraji

Zdroj: ČSÚ



Porodnost se meziročně mírně zvýšila.

V roce 2018 se v kraji živě narodilo 2 755 dětí, což představuje porodnost 9,3 ‰ a znamená meziroční nárůst (o 0,3 ‰) oproti roku předchozímu. Při pohledu na úroveň porodnosti v několika posledních letech zjišťujeme, že porodnost dlouhodobě vykazuje spíše klesající tendenci. Nejvyšší porodnost za posledních patnáct let byla vykázána v roce 2008 (11,5 ‰), kdy kulminovala porodnost silných ročníků žen narozených v sedmdesátých letech minulého století, porodnost v roce 2015 byla naopak nejnižší za posledních 15 let. Hodnota ukazatele míry porodnosti v roce 2018 byla v Karlovarském kraji nejnižší ze všech regionů ČR a celorepublikový průměr činil 10,7 ‰. Z okresů Karlovarského kraje vykázal nejvyšší míru porodnosti okres Sokolov (10,0 ‰).



Nejvyšší podíl prvorozených dětí.

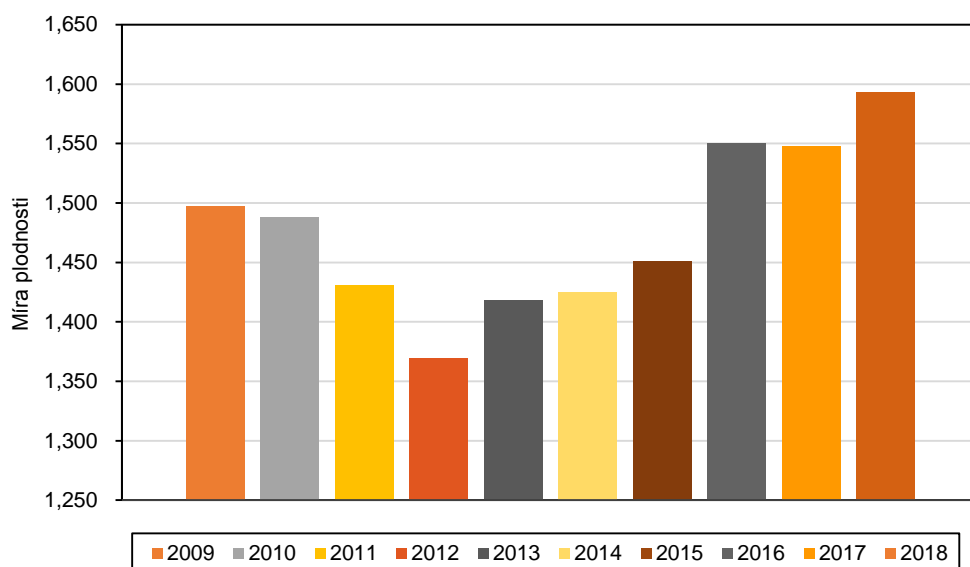
Nejvíce (1 268, tj. 46,0 %) živě narozených dětí bylo v pořadí prvním dítětem matky, druhorození tvořili 36,6 % všech živě narozených dětí. V několika posledních letech se mírně zvyšuje podíl dětí, které se narodily matce jako čtvrté či další, těchto dětí bylo v roce 2018 celkem 6,0 %. Nejčastěji rodily matky ve věku 25–29 let (877 dětí) a ve věku 30–34 let (852 dětí). Nejmladší matce bylo 15 let a nejstarší 44 let.

Kraj vykázal druhý nejvyšší podíl dětí narozených mimo manželství.

V roce 2018 pokračoval trend dlouhodobého růstu počtu (a podílu) dětí narozených mimo manželství¹. Od roku 2006 je podíl takto narozených dětí v kraji vyšší než 50 % všech narozených dětí a v roce 2013 dokonce překročil hranici 60 %. Podíl se každoročně navýšoval až do roku 2016.

Graf 1.9. Úhrnná plodnost matek v Karlovarském kraji v letech 2009 až 2018

Zdroj: ČSÚ



V Karlovarském kraji se mimo manželství narodilo celkem 1 700 dětí, což představuje 61,7 % všech živě narozených dětí. Tento podíl je druhý nejvyšší ze všech regionů ČR po Ústeckém kraji a republikový průměr převyšuje o 13,2 procentního bodu. Z okresů Karlovarského kraje zaznamenal nejvyšší počet dětí narozených mimo manželství okres Karlovy Vary (599 dětí), naopak nejméně dětí se narodilo mimo manželství v okrese Cheb (506 dětí).

Počet zemřelých v kraj zaznamenal meziroční nárůst

V minulém roce zemřelo v Karlovarském kraji 3 491 obyvatel, což představuje meziroční nárůst o 85 osob, tj. o 2,5 %. Ukazatel úmrtnosti (počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu) se dlouhodobě udržoval na přibližně stejné úrovni, ale v několika posledních letech je možné pozorovat rostoucí tendenci tohoto ukazatele. V roce 2018 činila jeho hodnota 11,8 ‰.

V celorepublikovém srovnání byla úmrtnost v Karlovarském kraji nejvyšší ze všech regionů ČR a náš kraj tak byl jedním z osmi krajů s vyšší hodnotou úmrtnosti, než je průměr ČR (10,6 ‰). K meziročnímu zvýšení počtu zemřelých došlo téměř ve všech regionech ČR s výjimkou Hl. města Prahy, Jihočeského, Olomouckého a Zlínského

¹ Z dostupných údajů ovšem nelze zjistit, kolik z dětí narozených mimo manželství se skutečně narodilo svobodným matkám žijícím v domácnosti bez partnera a kolik jich žije v úplných rodinách bez uzavření sňatku.

kraje. Z okresů Karlovarského kraje vykázal nejvyšší počet zemřelých v roce 2018 okres Karlovy Vary (1 290 osob).

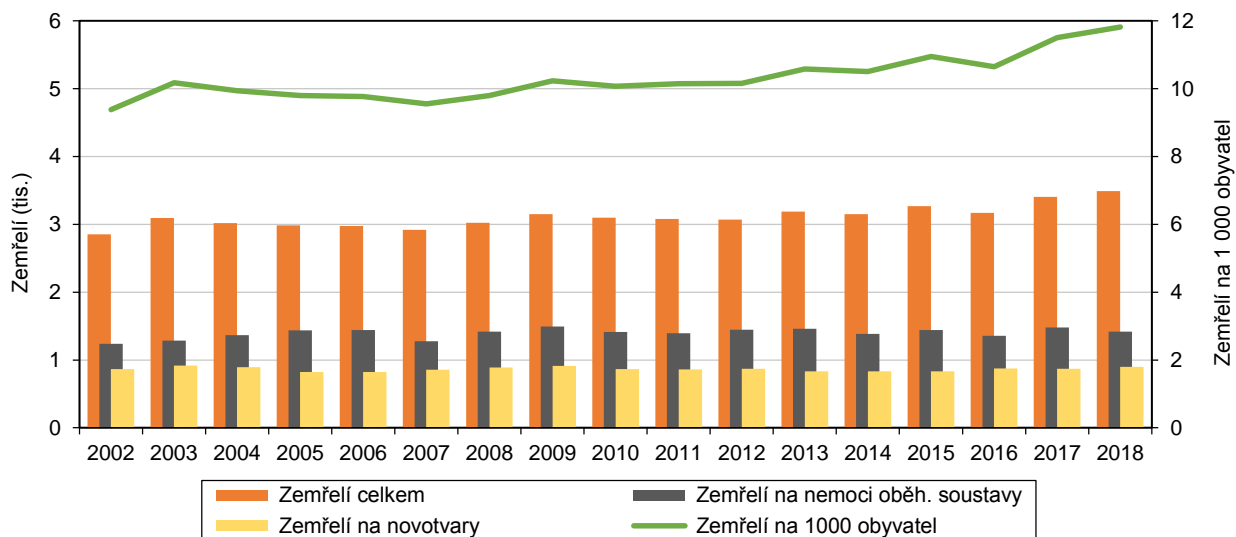
Zaměříme-li se na příčiny úmrtí, z grafu 1.10. je zřejmé, že nejčastější příčinou úmrtí jsou dlouhodobě v Karlovarském kraji nemoci oběhové soustavy (1 418 osob, tj. 40,6 %) a zhoubné novotvary (901 osob, tj. 25,8 %). Současně platí, že muži umírají dvakrát častěji na vnější příčiny nemocnosti, jako jsou například dopravní nehody, sebevraždy apod. než je tomu u žen.

Novorozenecká úmrtnost se meziročně zvýšila.

U novorozenecké úmrtnosti v kraji došlo ve sledovaném období k jejímu mírnému zvýšení. U novorozenců se úmrtnost v roce 2018 pohybovala na úrovni 3,3 ‰, naopak kojenecká úmrtnost zaznamenala pokles na 4,7 ‰. Přestože obě míry úmrtnosti v kraji vykazují dlouhodobě klesající tendenci, pohybují se většinou nad republikovým průměrem. V rámci celé České republiky byly hodnoty novorozenecké i kojenecké úmrtnosti v našem kraji nejvyšší ze všech regionů ČR.

Graf 1.10. Zemřelí v Karlovarském kraji v letech 2002 až 2018

Zdroj: ČSÚ



Míra potratovosti je třetí nejvyšší v ČR.

Míra potratovosti, vyjádřená počtem potratů na 1 000 obyvatel, do roku 2008 v Karlovarském kraji kolísala kolem 5,2 ‰, od roku 2009 již můžeme sledovat klesající trend míry potratovosti. V roce 2018 činila hodnota míry potratovosti v našem kraji 3,3 ‰, byla tedy shodná jako v předešlém roce a současně o 0,2 ‰ promilního bodu vyšší než vykázal celorepublikový průměr. V meziokresním srovnání zaznamenal nejvyšší míru potratovosti okres Cheb (3,9 ‰), nejnižší naopak okres Karlovy Vary (2,9 ‰). V rámci celé ČR vykazuje Karlovarský kraj třetí nejvyšší míru potratovosti, vyšší hodnotu tohoto ukazatele sledujeme pouze v Ústeckém, Libereckém a Jihočeském kraji.

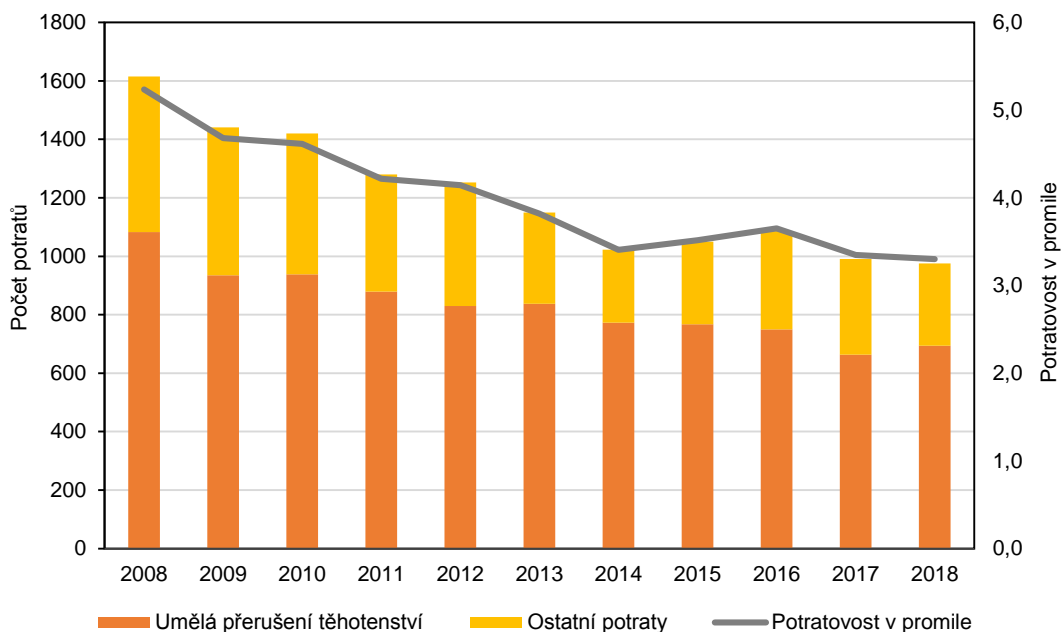
Z níže uvedeného grafu 1.11. je patrné, že počet potratů dlouhodobě klesá, a to především díky poklesu počtu umělých přerušení těhotenství. Od roku 2008 se počet potratů v Karlovarském kraji snížil o 640 na 975 v roce 2018, tj. o 39,6 %. Od roku 1990 činí tento pokles dokonce 75,6 %. V letech 2015 a 2016 jsme mohli pozorovat mírný meziroční nárůst počtu potratů, a to vlivem nárůstu ostatních potratů. V roce 2018 se počet potratů ve srovnání s předcházejícím rokem snížil, výrazněji přitom klesl počet ostatních potratů (o 14,3 %). Naopak oproti minulému roku mírně vzrostla hodnota počtu umělých přerušení těhotenství (o 4,7 %). Míra potratovosti



v Karlovarském kraji se dlouhodobě pohybuje nad úrovní celorepublikového průměru, i když v posledních několika letech dosahuje již srovnatelných hodnot.

Graf 1.11. Počet potratů a potratovost v Karlovarském kraji

Zdroj: ČSÚ



Věková struktura, index stáří, naděje dožití

Podíl 65letých a starších osob v populaci kraje v posledních letech narůstá.

Podíl dětí do 14 let na celkové populaci Karlovarského kraje v roce 2018 představoval 15,1 % a zaznamenal tak za posledních dvacet let pokles o 2,6 procentního bodu. Také podíl ekonomicky aktivních obyvatel, tj. obyvatel ve věku 15–64 let, se v tomto období snížil, a to o 5,7 procentního bodu na 65,0 % všech obyvatel kraje. Naopak podíl obyvatel v poproduktivním věku 65 a více let stoupá a od roku 1998 zaznamenal nárůst o 8,4 procentního bodu na 20,0 %. Situace v ostatních regionech ČR je velmi podobná, je zřejmé, že populace České republiky stárne a tento trend bude pokračovat i nadále.

Průměrný věk obyvatel kraje se zvyšuje.

Průměrný věk obyvatel Karlovarského kraje na konci roku 2018 činil 42,9 roku a ve srovnání s předcházejícím rokem se zvýšil o 0,2 roku. Průměrný věk žen byl přitom vyšší (44,2 roku) než průměrný věk mužů (41,5 roku). Průměrný věk populace kraje je již pátý rok za sebou vyšší než v celé ČR, a to u mužů i u žen.

V průběhu posledních dvaceti let se průměrný věk obyvatel Karlovarského kraje zvýšil o 5,8 roku. Z okresů v kraji vykazuje nejvyšší průměrný věk obyvatel okres Karlovy Vary (45 let), nejnižší naopak okres Sokolov (43,4 roku).

Index stáří se neustále zvyšuje...

Stárnutí populace je velmi dobře patrné na indexu stáří, který vyjadřuje, kolik osob ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí ve věku do 14 let. Index stáří v Karlovarském kraji v roce 2011 poprvé překročil hodnotu 100 a nadále se každoročně zvyšuje. Na konci roku 2018 již připadalo na 100 dětí do 14 let celkem 132,4 seniorů, což je o 9,2 více než v celé ČR (123,2 seniorů).

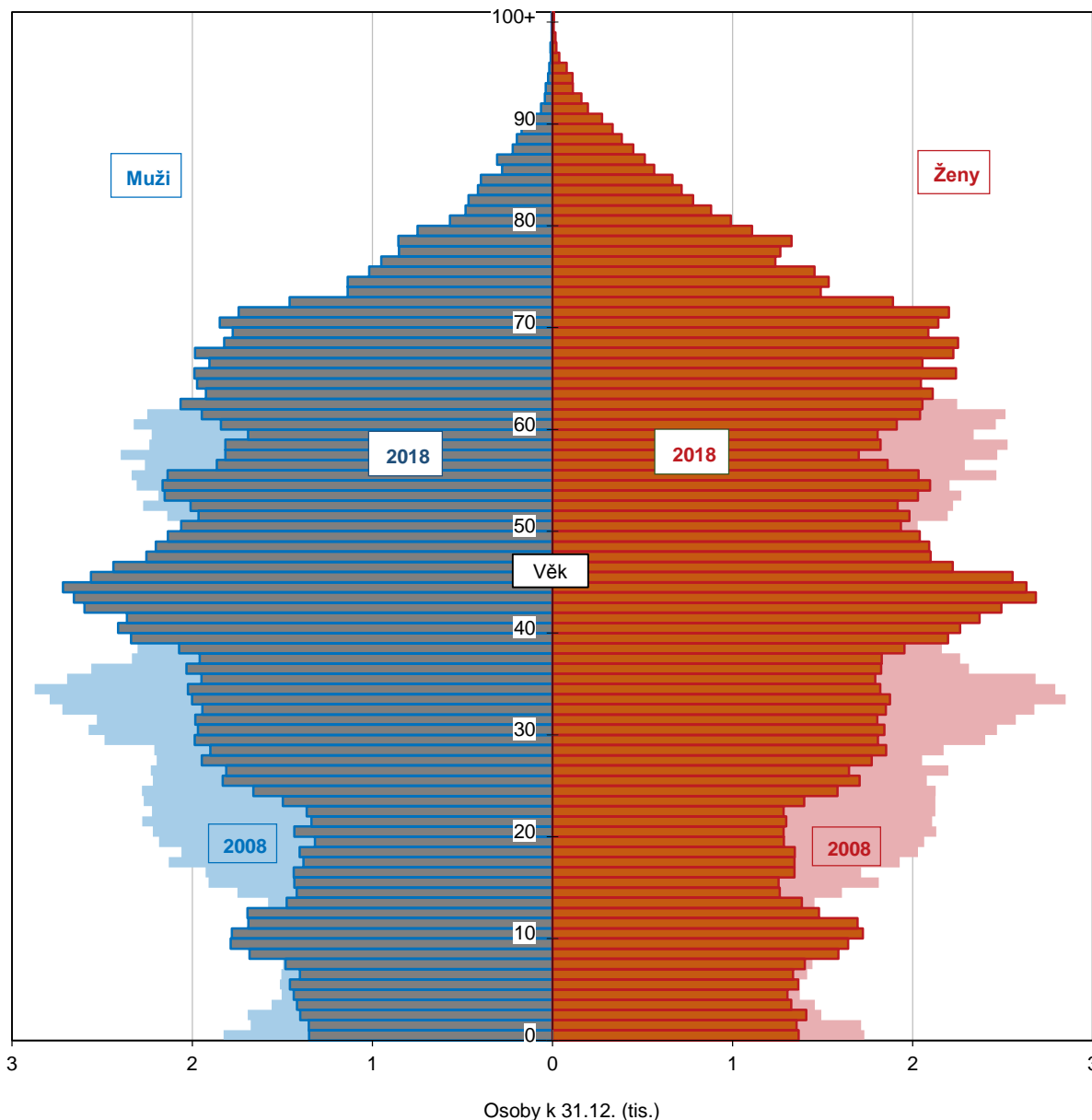
Ve většině krajů ČR převyšuje hodnota indexu stáří celorepublikový průměr, nižší hodnotu tohoto ukazatele vykazují pouze čtyři regiony – Hl. město Praha a kraje

Liberecký, Ústecký a Středočeský. HI. město Praha je zároveň jediným regionem ČR, kde index stáří meziročně poklesl.

Poměr nejmladší a nejstarší věkové kategorie se liší v závislosti na pohlaví. Pro ženy dosahoval index stáří v našem kraji v roce 2018 vysoké hodnoty 156,3 (tzn., že na 100 dívek do 14 let připadalo více než 156 senierek). Naopak hodnota tohoto ukazatele u mužů byla zřetelně nižší a to 109,8, na 100 chlapců tak připadalo téměř 110 mužů 65letých a starších.

Graf 1.12. Věkové složení obyvatel Karlovarského kraje v letech 2008 a 2018

Zdroj: ČSÚ



Nejvyšších hodnot v meziokresním srovnání dosahoval index stáří v okrese Karlovy Vary (145,5), ten je současně okresem Karlovarského kraje, kde hodnota indexu stáří u mužů dosahuje od roku 2013 hodnoty vyšší než 100, u žen se tak stalo již v roce 2000. Poprvé v roce 2017 přesáhla tuto hranici i hodnota indexu stáří v okrese Cheb, který jinak dlouhodobě vykazuje nejnižší údaj tohoto indexu.

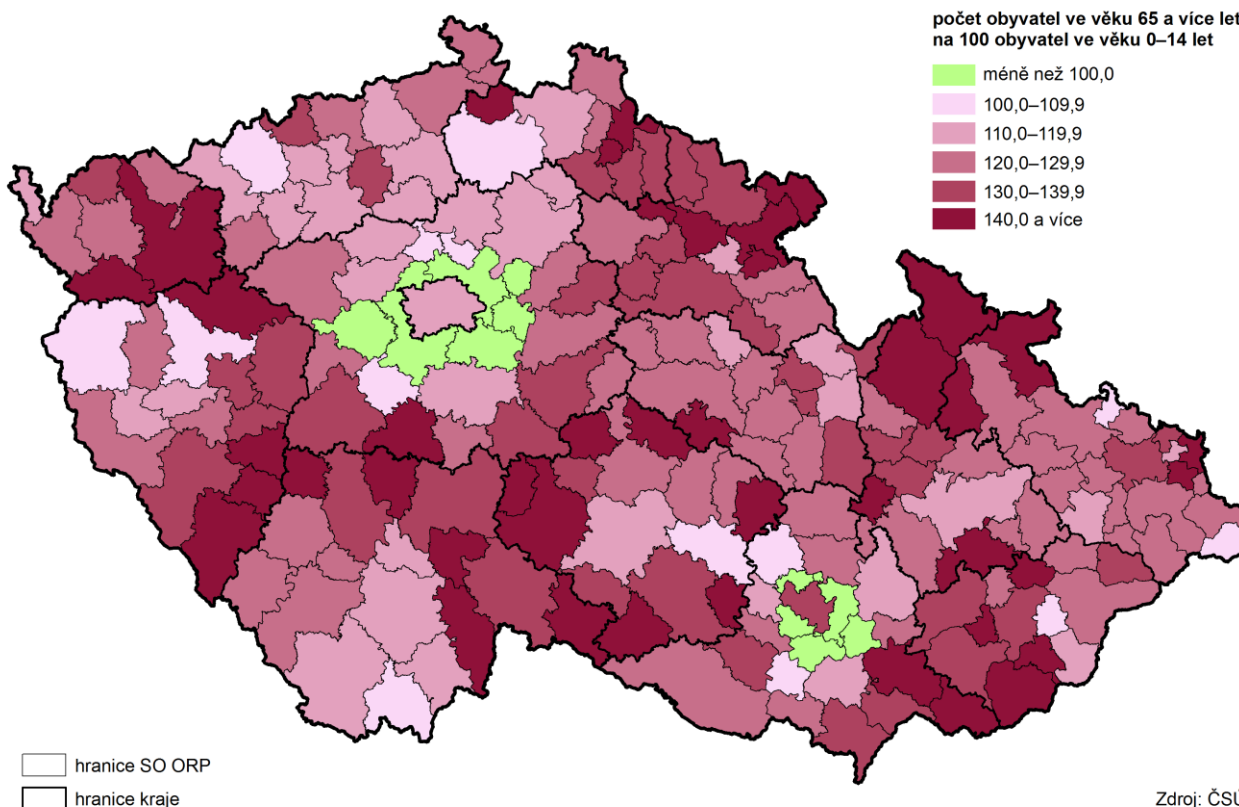


...stejně jako index ekonomického zatížení.

Index ekonomického zatížení vyjadřuje, kolik nevýdělečně činných osob (tj. kolik dětí do 14 let a seniorů ve věku 65 a více let) připadá na 100 osob v ekonomicky aktivním věku. V Karlovarském kraji činila v roce 2018 hodnota tohoto ukazatele 53,9. To je třetí nejnížší hodnota v celé ČR po Moravskoslezském kraji a Hl. městě Praze.

Index ekonomického zatížení má v našem kraji (stejně jako v celé republice) rostoucí tendenci, v posledních deseti letech se jeho hodnota zvýšila o 14,6. Z okresů Karlovarského kraje vykazuje nejvyšší hodnotu indexu ekonomického zatížení okres Karlovy Vary (54,8), naopak nejnížší okres Sokolov (52,6).

Index stáří ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2018



Nejnižší naděje dožití při narození žen a druhá nejnížší u mužů v celé ČR.

Neustále se zvyšuje také naděje dožití obyvatel Karlovarského kraje. V roce 2001 činila naděje dožití při narození u mužů 70,6 let a u žen 76,9 let. V roce 2018 dosahovaly hodnoty tohoto ukazatele u mužů již 74,5 let a u žen 79,9 let.

V mezikrajském srovnání však stále platí, že se jedná o jedny z nejnížších hodnot tohoto ukazatele, v roce 2018 byla naděje dožití žen dokonce nejnížší z celé ČR a u mužů jde celorepublikově o druhý nejhorší výsledek. Proti republikovému průměru mají muži v našem kraji naději dožití nižší o 1,5 let a ženy o 2 roky.

Graf 1.13. Naděje dožití při narození podle pohlaví a podle krajů v letech 2017–2018

Zdroj: ČSÚ

